

– розуміння психологічних бар'єрів як шлях до нових підходів у вдосконаленні освітнього процесу.

Висновок. Освіта дорослих має ґрунтуватися на комплексному підході у створенні сприятливих умов навчання й розвитку. Можемо резюмувати:

- ❖ освіта дорослих відрізняється від освіти дітей та потребує уваги до низки психологічних особливостей;
- ❖ психологічні бар'єри, що виникають під час навчання, можуть ускладнювати освіту та перешкоджати їй;
- ❖ психологічна підтримка у подоланні перешкод є ключовою в розбудові єдиного інформаційного освітнього середовища для людей різних вікових груп;
- ❖ змодельована індивідуальна траєкторія навчання допомагає досягти поставлених цілей і реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел:

1. Лук'янова Л., Добровські Т., Валасік М. Навчально-діяльнісна мотивація дорослої людини: психологічна сутність і структура. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. Вип. 24(2). С. 10–25. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.10-25](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.10-25).
2. Шаманська О. Освіта дорослих в Україні: завдання, особливості, перспективи розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 22(2). С. 140–149. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(22\).2022.140-149](https://doi.org/10.35387/od.2(22).2022.140-149).

References:

1. Lukianova L., Dobrovski T., Valasik M. Navchalno-diialnisna motyvatsiia dorosloi liudyny: psykholohichna sutnist i struktura. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. 2023. Vyp. 24(2). С. 10–25. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.10-25](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.10-25).
2. Shamanska O. Osvita doroslykh v Ukraini: zavdannia, osoblyvosti, perspektyvy rozvytku. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. 2022. Vyp. 22(2). S. 140–149. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(22\).2022.140-149](https://doi.org/10.35387/od.2(22).2022.140-149).

ЮДА Лариса⁸⁷

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна

ORCID: [0000-0003-2979-9883](https://orcid.org/0000-0003-2979-9883)

E-mail: lorachernigiv@ukr.net

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ДОСВІД СЛОВАЧЧИНИ

Освіта впродовж життя є важливим чинником професійної самореалізації кожної людини. Освіту дорослих визначено провідною проблемою в європейському освітньому просторі. Досвід Словаччини, як однієї з країн ЄС, є прикладом системного підходу до розв'язання зазначеної проблеми, що й зумовило звернення до заявленої теми. У реалізації освіти впродовж життя провідну роль відіграло прийняття Урядом політики ЄС у цій галузі і розроблення державної Стратегії навчання впродовж життя на основі Національної платформи реформ. За результатами проведеного дослідження

---

⁸⁷ ©ЮДА Лариса (YUDA Larysa)

можна зробити висновок, що у Словаччині склалися своя система, підходи, методи, форми організації освіти впродовж життя. У її реалізації провідну роль відіграло прийняття Урядом політики ЄС у цій галузі та розроблення державної стратегії навчання впродовж життя на основі Національної платформи реформ. Така політика держави є свідченням відповідального ставлення до освіти дорослих як до невід'ємного складника покращення конкурентоспроможності сучасної людини на ринку праці, створення для кожної людини комфортних умов для самореалізації і показником економічної стабільності.

Ключові слова: освіта впродовж життя, освіта дорослих, стратегія, професійні компетентності.

***Lifelong Education: Experience of Slovakia.** Lifelong education is an important factor in the professional self-realization of every individual. Adult education is identified as a leading issue in the European educational space. Slovakia's experience, as one of the EU countries, serves as an example of a systemic approach to addressing the problem, which prompted the focus on the stated topic. The implementation of lifelong education has been significantly influenced by the adoption of EU policies in this area by the Government and the development of a national Lifelong Learning Strategy based on the National Reform Platform.*

Keywords: Lifelong Education, Adult Education, Strategy, Professional Competencies.

Вступ. Мінливість і швидкоплинність сучасного життя позначається на рівні професійної самореалізації кожної людини. Відновлення після пандемії Covid–19, цифрова й економічна трансформація, повномасштабне вторгнення прискорили зміни у житті, навчанні, праці. Люди стоять перед викликом необхідності оновлювати свої знання, навички, компетенції, оскільки їхньої освіти та професійної підготовки недостатньо для задоволення потреб ринку праці, що швидко змінюється. Глобальні перетворення актуалізували необхідність формальної та неформальної навчальної діяльності, в якій дорослі беруть участь після завершення початкової освіти і навчання. Досвід Словаччини є прикладом системного підходу до вирішення проблеми, що і зумовило звернення до заявленої теми. Дослідження аспектів розвитку освіти впродовж життя приділяли увагу багато науковців, зокрема В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Гошовська, Н. Ларіна, О. Кобилянський, В. Кремень, Е. Лібанова, С. Максименко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, О. Чалий, Я. Цехмістер та багато інших. Наведені вище вчені та багато інших дослідників вважають, що саме система освіти впродовж життя здатна забезпечити якісний професійний розвиток та розвиток системи професійних компетентностей в Україні. Вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку освіти дорослих став предметом дослідження Г. Білавич, Ю. Довбенка, І. Єгорова, Ю. Москаленко, Б. Савчука та інших.

Метою даної розвідки є вивчення досвіду Словаччини у реалізації освіти впродовж життя та визначення основних чинників, напрямків, методів освітнього

вектору упродовж життя, аналіз можливостей імплементації цього досвіду в український освітній простір.

Методи і підходи. Для вивчення ролі і змісту державної освітньої політики Словаччини у галузі освіти впродовж життя автором застосовані принципи об'єктивності, системності, універсальності, вони дозволили здійснити логічну обробку змісту нормативно-правових актів ЄС та Словаччини, які регламентують реалізацію освіти дорослих. Освіту впродовж життя як інструмент соціально-економічного розвитку країни дозволяє розкрити принцип детермінізму. Саме цей принцип пояснює взаємозв'язок Словацької стратегії з політикою ЄС. В ході розв'язання поставленої проблеми застосовано методи компаративної типології і узагальнення, які є провідними у дослідженні досвіду країн-членів ЄС.

Основні результати дослідження. Дороговказом для Словаччини стала цілеспрямована політика Європейського Союзу. Освіта дорослих (освіта упродовж життя) була визначена темою інтересу в Європейському освітньому просторі на 2021–2030 роки. ЄС чітко окреслив причини навчання дорослих, а саме:

- покращення перспектив працевлаштування;
- особистий чи професійний розвиток;
- набуття наскрізних навичок, таких як критичне мислення;
- підвищення конкурентоспроможності бізнесу та європейських економік [3].

Право на освіту, професійну підготовку та навчання протягом усього життя закріплено в Європейській основі соціальних прав (Принцип 1) [3]. Розроблений Європейський план навичок для стійкої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості, який включає амбітні заходи, допомагають людям розвивати свої навички протягом усього життя.

Словаччина, як одна із країн ЄС, реалізує його стратегії. Уряд Словацької республіки у 2021 році схвалив Стратегію навчання та консультування впродовж життя на 2021–2030 роки. Підґрунтям слугувала Національна Програма реформ Словацької Республіки до 2020 року. У розділі «Освіта, наука, інновації» було зазначено, що 60 % робочих місць на ринку праці знаходяться під загрозою через автоматизацію та цифровізацію, лише 4,5% дорослого населення залучені до процесу навчання упродовж життя, тоді як середній показник по ОЕСР становить 11 %.

Словаччина врахувала результати досліджень у Стратегії навчання впродовж життя на 2021–2030 роки. Ключові теми заходів у Стратегії навчання впродовж життя на 2021–2030 роки запропоновані в чотирьох тематичних сферах:

Перша – це сфера кваліфікацій, яка зосереджується на середній освіті (де можливе завершення початкової школи в поєднанні з неповною середньою професійною освітою). Подальший розвиток Словацької рамки кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій пов'язаний із правовим закріпленням Системи

визнання результатів неформальної освіти та інформального навчання. Підвищення гнучкості кваліфікаційної системи планується досягти шляхом створення менших кваліфікацій і так званих мікрокваліфікацій (мікросертифікатів), а також готується підтримка впровадження коротких програм навчання в університетах або середніх професійно-технічних школах.

Друга тематична сфера під назвою «Базові навички та громадянська освіта» зосереджена на створенні Національної ініціативи з удосконалення базових навичок та пілотних програм утручання, а також на просуванні громадянської освіти дорослих.

Третя та четверта частини Стратегії стосуються надміністерського характеру навчання та консультування впродовж життя та мотивації громадян до навчання впродовж життя [5].

Головна мета Стратегії навчання впродовж життя – забезпечити кожному громадянину довічний доступ до можливостей для отримання освіти, розвитку своїх навичок і компетенцій протягом життя та з урахуванням індивідуальних потреб і обставин, щоб кожен міг реалізувати свій потенціал в особистому, робочому та громадському житті.

Центрами розвитку освіти впродовж життя у Словаччині є Братислава і Кошице. У Братиславі є кілька організацій, які пропонують програми навчання впродовж життя: Центр безперервної освіти Університету Коменського в Братиславі, Інститут навчання впродовж життя при Словацькому технічному університеті, Центр безперервної освіти при Університеті економіки в Братиславі [4].

Муніципалітет також підтримує діяльність у цій сфері та організовує щорічний Братиславський літній університет для людей похилого віку. Окрім окремих груп, навчальні програми та курси розроблені для широкої громадськості. Показовою є тематика занять: «Психологічне здоров'я в (пост)ковідну еру та як його зберегти», «Становище жінки: минуле і сьогодення», «Організації людей похилого віку та активне старіння», «Безбар'єрне спілкування», «Самореалізація і волонтерство людей похилого віку» [4].

Організації, що навчають впродовж життя, також пропонують програми університету третього віку (УТВ). У цих випадках вік є обмежуючим фактором для учасників (можуть брати участь лише люди віком 45+ або 50+), як вказує організатор.

Прикладом варіативності є діяльність інституту освіти впродовж життя у Кошице. Ці послуги надаються в очній, дистанційній, електронній або іншій формі шляхом організації професійних семінарів, інформаційно-консультаційних семінарів, конференцій, курсів і тренінгів, семінарів, курсів перепідготовки, курсів спеціалізації, освітніх та консультативних заходів, семінари, тури, екскурсії, багатоденні перебування та зустрічі вихідного дня з

професійною програмою та інші заходи відповідно до потреб та вимог тих, хто зацікавлений в освіті [2].

У сфері створення, розвитку, охорони, відновлення та презентації духовних і культурних цінностей організовує концерти, громадські заходи та пам'ятні збори до ювілейних дат визначних діячів культурного, суспільного та духовного життя, заохочує та підтримує молодих митців, музикантів, художників, декламаторів, акторів, спортсменів у формі відкриттів, видання бюлетенів, навчальних матеріалів, публікацій, книг та організовує спортивні та культурні заходи.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що у Словаччині склалася своя система, підходи, методи, форми організації освіти впродовж життя. У її реалізації провідну роль відіграло прийняття Урядом політики ЄС у цій галузі й розробка державної Стратегії навчання впродовж життя на основі Національної Платформи реформ. Така політика держави є свідченням відповідального ставлення до освіти дорослих як до невід'ємної складової покращення конкурентоспроможності сучасної людини на ринку праці, створення для кожної людини комфортних умов для самореалізації і є показником економічної стабільності.

Список використаних джерел / References:

1. Dudaitė J., Dačiulytė R., Lifelong Learning in Six Central European Countries. *New Educational Review*. C. 134–147. URL: https://www.researchgate.net/publication/359104388_Lifelong_Learning_in_Six_Central_European_Countries (дата звернення: 23.05.2024).
2. Inštitút celoživotného vzdelávania Košice, n.o. organizuje od 1.7.2023 vzdelávacie aktivity prezenčne ako aj dištančne formou videoseminárov podľa aktuálnej ponuky. URL: <https://www.icv.sk/> (дата звернення: 23.05.2024).
3. Iniciatívy v oblasti vzdelávania dospelých. URL: <https://education.ec.europa.eu/sk/education-levels/adult-learning/adult-learning-initiatives> (дата звернення: 23.05.2024).
4. Institute of Lifelong Learning. URL: https://www.stuba.sk/english/university-workplaces/institut-of-life-long-learning.html?page_id=744 (дата звернення: 23.05.2024).
5. Slovakia: Strategy for Lifelong Learning and Counselling for the years 2021-2030. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/slovakia-strategy-lifelong-learning-and-counselling-years-2021-2030> (дата звернення: 23.05.2024).

